

Udgivelsen her er støttet af Augustinus Fonden og Dansk Organist og Kantor Samfunds Gramexmidler.
KORIMPROJEKT2019 er gennemført med støtte fra Frederiksberg Provstis udviklingsmidler og Lindevang Kirkes menighedsråd.

Lydfiler til download:

De ti soundscapes kan downloades enkeltvis på forlagetmixtur.dk og noder.dk

Video til inspiration:

På lindevangkirke.dk og sardemann.dk finder du videoproduktioner af udvalgte "Blikke"
med Lindevang Kirkes sangere, Lars N. Sardemann og Louise Hjorth Hansen.

Lars Nielsen Sardemann

10 blikke på den levende Gud

korimprovisation med soundscape

© Forlaget Mixtur 2020

ISMN 979-0-706799-66-7

FMX 02-014

Design og sats www.sigrun.nu

Trykt hos Tarm Bogtryk a/s

www.forlagetmixtur.dk

Blæselyste som langsomt bliver til melodi i **C-Dur**
 Flere spor af fløjter spiller fri melodik i C-Dur, tiltagende i styrke og livlighed, i bredt spektrum fra bas til diskant

gang
 En lys tone E, som etablerer et klangligt lys ala orglets celeste og bliver den nye grundtone
 E-dur 3-klange (lyse klangflader) i baggrunden høres mennesker der snakker/småler/mumlende

Slutning
 Spædbarns pludren "C-Dur"
 syngemesse helt sart/skrøbeligt: "I ham var liv"
 Efterlign fløjterne: læg flere "spor" ovenpå hinanden, tiltag i styrke og livlighed, vis hele spektret af din stemme

Blæselyste som langsomt bliver til melodi i **C-Dur**
 Flere spor af fløjter spiller fri melodik i C-Dur, tiltagende i styrke og livlighed, i bredt spektrum fra bas til diskant

Overgang
 En lys tone E, som etablerer et klangligt lys ala orglets celeste og bliver den nye grundtone
 E-dur 3-klange (lyse klangflader) i baggrunden høres mennesker der snakker/småler/mumlende

Slutning
 Spædbarns pludren "C-Dur"
 syngemesse helt sart/skrøbeligt: "I ham var liv"
 Efterlign fløjterne: læg flere "spor" ovenpå hinanden, tiltag i styrke og livlighed, vis hele spektret af din stemme

Overgang

blikke på den levende Gud

korimprovisation med soundscape

Lars Nielsen Sardemann

korleder

6	Forord
8	Overvejelser før start
10	Genre og identifikation
12	Teksterne
	Tema, teologi og retorik
	Tekstudfoldelser
	Ti blikke på den levende Gud (de ti tekstvalg)
22	Timelines og roller
	Soundscapets rolle
	Korsangerens rolle
	Korlederens rolle – den spillende træner
27	Øvelser – lege og veje for korimproen
34	Arbejdsform
35	Opsamling – erfaringer og reaktioner
38	Tak
39	Efterord

Forord

**”Kun den, der er
vel forberedt, er fri til
at improvisere”**

Ordene er den svenske instruktør Ingmar Bergmans, og de fortæller os at improvisation er et håndværk. Det kræver øvelse og hårdt arbejde, ligesom alt andet håndværk. Og at gøre sig *fri* til at improvisere betyder at skabe et frirum – et frit rum, hvor vi er til stede sammen i en fælles oplevelse af nu'et. Bergman siger ikke *er i stand til* at improvisere men *er fri til* at improvisere.

Det er lidt ligesom at køre bil; vi lærer teorien, øver os med kørelæreren, får kørekortet og bliver så sluppet fri på landevejene. Og det var nok meget godt, at glatførekurset var obligatorisk!

Meget kan forberedes, men endnu mere vil opstå i det frie rum, vi skaber sammen. Og vi skal opøve en parathed til at gribe det.

En organist- og korlederkollega spurgte mig: "Hvordan får du dine sangere til at turde improvisere?" Jeg tror mit svar lød noget i retning af: "Hvordan får du dine sangere til at turde synge den der hundesvære Bach-kantate?"

Det handler ikke om at turde. Det handler om at *øve sig* og *forberede sig* sammen med sit kor. Orglet er dét klassiske instrument, der har den længste ubrudte tradition for improvisation. Så der er mange gode kompetencer herfra til organisternes andet hovedfag, korledelse.

Betragt korimprovisation som en sjov hørelæreundervisning for dit kor. Og byg så på kunstnerisk derfra.

"Ti blikke på den levende Gud" er frugterne af det kirkemusikalske udviklingsprojekt KORIMPROJEKT2019 som har til hensigt at bringe korimprovisation ind i dansk kirkemusik som håndværk og praksis. Vi håber og tror, at materialet må få et liv i mange forskellige kortyper i folkekirken – ungdomskor, blandet voksenkor, amatører, professionelle, børnekor og såmænd også spirekor.

KORIMPROJEKT2019 er en del af Lindevang Kirkes øvrige liturgiske forsøgsarbejde, som især har været centreret omkring søndagens gudstjeneste: dens indhold, musik, sprog og form. Lindevang har været et liturgisk forsøgssogn siden 2011, og udgivelsen her udspringer af et inspirerende musik-teologisk tværfagligt samarbejde fra den praktiske hverdag i folkekirken. En aktivt deltagende og nysgerrig menighed har også bidraget væsentligt.

"Kun den, der er vel forberedt, er fri til at improvisere"

Hvad er det for en frihed, Bergman taler om? Og hvordan passer den ind i en folkekirkelig gudstjeneste? Hvad er det improvisationen kan, som den nedskrevne musik ikke nødvendigvis kan? Og hvordan når vi hen til at blive "frie til at improvisere"?

Jeg tror det begynder med at man som korleder finder sit indre legebarn frem, prøver elementer fra materialet her af og ser hvad der sker.

Rigtig god fornøjelse!

Lars Nielsen Sardemann,
Frederiksberg 2020

Overvejelser før start

Øret før øjet

Synssansen er den altdominerende af vores sanser. Men i det nodefrie arbejde er musikerens øje ikke bundet af noder på et stykke papir. Høresansen får pludselig plads. Og der sker det som en lærer på konservatoriet en gang sagde: "Du skal kunne stykket her uden tekst, at du kan "tage musikken ud af papiret" og gøre den til din egen. I korimprovisationen gør vi musikken både til "vores egen" og til "vores fælles". Uden papir. Uden noder.

Derfor er hele materialet her – fra timelines til øvelser – uden nodeeksempler.

Skitsebog, ikke lærebog

Det er vigtigt at slå fast, at dette materiale ikke er en lærebog. Det er en vejledning som skal inspirere ud fra erfaringerne fra KORIMPROJEKT2019. Det betyder at

i timelines ikke læses som opskrifter på hvad man skal gøre, men hvad man KAN gøre. Læs dem som åbne rammer, hvor du kan skruer op eller ned for korets ageren i forhold til soundscapet, alt efter kortype, alderstrin, fysiske forhold for arbejdet, teologiske ideer o.m.m.

Du vil komme til at træde nye stier her sammen med dit kor. Så det er vigtigt at du afsætter tid til at formidle arbejdet både overfor kor, præst og menighed. Opdragelse gennem inddragelse.

Det kan være en god idé at lave din egen skitsebog eller kommentarspor til arbejdet. Du og koret skal finde frem til det der fungerer bedst i jeres sammenhæng. Brug f.eks. en korweekend på at komme godt i gang – eller inddrag nogle af øvelserne i korets opvarmning.

Genre og identifikation

Som kirkemusikalsk udviklingsprojekt søger KORIMPROJEKT2019 at udvikle nye udtryksmuligheder for gudstjenestens musik og at skabe et musikalsk frirum på musikens egne betingelser - i ordets tjeneste og med en legende tilgang.

Det er ikke ambitionen at skabe en ny genre eller at definere som en bestemt stil. Den enkelte improvisation må tage farve efter den kor og den korleder der står bag. Den vil også logisk få veje efter præsten der valgte teksten og efter menigheden der rummet den opføres i har afgørende betydning for musikens krop - dens dynamik, tempo, frasering etc.

I princippet ville man kunne erstatte den tekst med dens engelske, tyske eller franske bibeloversættelse og så gå i gang med at improvisere i et andet land ud fra de skitser og øvelser, materialet her byder ind med. Musikken og dens betingelser og rummet er universelle. Ambitionen er at skabe kommunikation mellem mennesker og budskaber og at bære ord videre end hvad bogstaver som simple tegn og lyde selv formår.

"Når vi oplever et kunstværk, foregår der en ejendommelig udveksling; jeg låner rummet mine følelser og associationer, og rummet låner

mig sin. Fra, som ... ankalder og forløser mine sansendtryk og tanker". Sådan skriver den finske mesterarkitekt Juhani Pallasmaa i et udsøgt og underligt lille bog "Arkitekturen og sanserne" (Arkitektens Forlag, 2014). Og han fortsætter:

"Vores selvforståelse, som understøttes af kunsten og arkitekturen, gør også, at vi kan engagere os i de mentale sider af drømmen, fantasien og begæret. [...] Arkitekturen skaber ikke bare visuel forførelse, den fortæller, formidler og projicerer betydninger. Enhver bygnings ultimative betydning er hinsides arkitekturen; den retter vores opmærksomhed tilbage mod verden og mod vores fornemmelse af os selv og vores væren."

Pallasmaa opstiller en ligning, hvor arkitektur kan udskiftes med "musik", bygning erstattes af "værk" og visuel med "auditiv". Og de mentale sider spejles i kirkemusikalsk perspektiv blandt andet i "troen". Og i den ligning er genrebegrebet uendeligt ligegyldigt. **Og det er en enorm frisættelse for kirkemusikken ikke længere at skulle definere sig som "klassisk" eller "rytmisk" men slet og ret som "musik".**

Teksterne

Tema, teologi og retorik

Improvisationerne bygger på korte, retorisk stærke bibelsentenser og er samlet under titlen "Ti blikke på den levende Gud". De er udvalgt og sammenstillet af sognepræst Christiane Gammeltoft-Hansen:

– Med "levende Gud" markeres det, at der her er tale om et guds billede der er i bevægelse, ikke fastlåst, hvilket er afgørende for improvisationstanken. Der kan ikke synges nyt om et ubevægeligt guds billede, det kan der kun om et levende guds billede, vi til stadigt nærmer os søgende, spørgende, tolkende. Den "levende Gud" har sin tyngdepunkt i 2. trosartikel – Gud der bliver kød og blod. Med incarnationen fik troens blik retning, samtidig med at det givtes rum. Som det er anvendt her, er blikkene forstået som betragtninger.

Vinklingen "blikke" er en respektfuld referencer til den franske komponist Olivier Messiaen og hans storslåede klaverværk "Trois Regards sur l'enfant Jésus" (Tyve blikke på Jesusbarnet). Rundt i de ti improvisationsskitser vil man i øjeblikket kunne finde flere små musikalske hilsener til komponister fra den store klassiske musik, og det er naturligvis åbent for andre at føje flere til - det er en del af legen!

Improvisationens leg er en spændende udfordring af gudstjenestens ellers så faste ramme, hvor store dele af det tekstlige indhold er "autoriseret". De dele må vi ikke ændre ved. Det er blandt andet de faste

tekstrækker og vores ritualformer. Men musikken i gudstjenesten er ikke autoriseret. Derfor vil en del af gudstjenestens friere fortolkningsrum bestå i at gøre de afsnit der har med musik at gøre. Og det er bevidst, for når vi mange måneder i den tilstillet improtekt lidt på hovedet for at udnytte de udtryksmuligheder. Den samme øvelse som komponister der er vant til at sætte ord i musik; hvilke musikalske muligheder giver tekstens retorik?

Vi kan f.eks. få tilstillet teksten "Hvorfor leder I efter den levende blandt de døde?" så har vi blot ét udsagn at lege med. Og det er oveni købet lidt bøvet at huske, fordi man som sanger nemt kan komme for tæt på at forveksle nogle lydligt beslægtede ord som "leder" og "levende" ("Hvorfor lever I efter den ledende?") eller simpelthen få byttet meningen rundt ("Hvorfor leder I efter den døde blandt de levende?")

Ydermere er udsagnet her formet som et spørgsmål, så det er også nødvendigt at overveje om der skal lyde et svar. Og hvad det i givet fald skal være? Her kan vi ikke bare digte noget, men lige i dette tilfælde kan vi finde et svar i spørgsmålet selv. Derfor vælger vi at bryde teksten om, så vi får hele tre meninger at lege med i klang og udtryk, i stedet for én. Nu hedder vores tekst:

10 blikke på den levende Gud

1. Begyndelsens blik

"I ham var liv, og livet var menneskers lys"

Johannesevangeliet kap. 1, vers 4

2. Kærlighedens blik

"Som jeg har elsket jer, skal også I elske hinanden"

Johannesevangeliet kap. 13, vers 34

3. Tvivlens blik

"Vi er tvivlrådige, men ikke fortvivlede"

Paulus 2. Korintherbrev kap. 4, vers 8

4. Skammens blik

"Og han gik udenfor og græd bitterligt"

Matthæusevangeliet kap. 26, vers 75

5. Faderens blik

"Mit barn, du er altid hos mig og altid med mig"

Lukasevangeliet kap. 15, vers 31

6. Trøstens blik

"Salige er de, der sørger, for de skal trøstes"

Matthæusevangeliet kap. 5, vers 4

7. Gavnildhedens blik

"Jeg er livets brød"

Johannesevangeliet kap. 6, vers 35

8. Ankomstens blik

"Jeg kommer snart, og jeg kommer kort tid, så skal I se mig"

Johannesevangeliet kap. 16, vers 16

9. Opstandelsens blik

"Hvorfor leder I efter den levende blandt de døde?"

Lukasevangeliet kap. 24, vers 5

10. Tidens blik

"Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende"

Matthæusevangeliet kap. 28, vers 20

1. Begyndelsens blik

"I ham var liv, og livet var menneskers lys"

Johannesevangeliet kap. 1, vers 4

Johannesevangeliets prolog har en smuk dobbelthed: poetisk omtaler den både verdens begyndelse og den nye begyndelse, der kommer med Jesus Kristus. Evangeliets begyndelse bliver vævet sammen med skabelsen.

I begyndelsen var der tomhed, øde og mørke, og Guds ånd svævede over vandene. Så lod Gud lyset strømme ind i verden, og gjorde alt liv muligt. Lyset er det første, alt bliver til i lyset. Noget nyt ser dagens lys. Men lys kan også vække håbet om en ny begyndelse. Et lys der tænder i tungt mørke, de første solstråler i en solopgang, der varsler et nyt dag med nye muligheder.

Nogle gange kan vi godt glemme det i mørket, men lyset vil altid komme igen og bringe liv og glæde med sig. Der kommer altid et forår, en ny begyndelse. (ABN)

Referencer:

- "Et er nødvendigt i denne vor vanskelige v af husvilde og hjemløse At tage bolig i dig selv Gå ind i mørket og pudse sodet aflam sådan at mennesker på vejene kan bente lys i alle hoede øjn Af Hans (di, Vindm (1974)
- S 747 Lysets engel går med glans
- D 197 Du som har tændt millioner af stjerner
- Fra Kirkesangbogen:
 - Lys og lindring
 - 842 v. 6 Mørkets sang
 - 922 Påskemorgens solopgang
 - 942 En skygge glider langsomt bort
 - 945 Morning has broken

2. Kærlighedens blik

"Som jeg har elsket jer skal også I elske hinanden"

Johannesevangeliet kap. 13, vers 34

Ordene står som en slags programerklæring, tema eller overskrift for afskedstalen til disciplene. Næstekærlighedsbuddet er det nye livsgrundlag, der opmuntrer til efterfølgelse. Disciplene skal i ydmyghed sætte andre højere end sig selv. Hvad vil det sige at elske? Er det at leve sit liv, uden bekymring? Er det at lade hensynet til andre komme først? Er det at turde afgive al magt og sige: thi dit er riget og magten og æren i evighed amen? Eller er det i virkeligheden at forpligte sig på fællesskabet og opdage en dyb samhørighed og afhængighed? (MLO)

Referencer:

- Umiddelbart før Jesus har givet disciplene "det nye bud", er Judas blevet udpeget som forræder.
- Apostlenes Gerninger 17,28: For i ham lever vi, ånder vi og bevæger vi os.
- Fodvaskningen Joh 13,5-17: Symbol på den indbyrdes kærlighed indenfor menigheden
- Definition af kærligheden: Kærlighedens Højsang (13).
- S. Aaby Kierkegaard: Kjerlighedens Gjerninger
- DDS 728,4: At elske thi det er livet. Aastrups bud på meningen med livet.
- Ezekiel 11,19: Jeg giver jer et hjerte af kød. Jeg fjerner stenhjertet fra jeres krop og giver jer et hjerte af kød. Jeg giver jer min ånd i jeres indre.

3. Tvivlens blik

"Vi er tvivlrådige, men ikke fortvivlede"

Paulus 2. Korintherbrevet kap. 4, vers 8

Vi binder os ofte til en bestemt version af hvem vi er. Vi er dem, der lykkes, dem der tror – eller også er det omvendt. Men evangelisk set er det muligt at være flere versioner samtidig. Her kan vi godt både tro og tvivle. Vi kan således tvivle om det meste og alligevel bevæge os fremad fordi der er et håb, der niver i os ude fra fremtiden.

Et af de mest rampløse billeder på den menneskelige eksistens er billedet af en båd på et hav. Havet kan også være flere ting. Det kan være frydende, og det kan være roligt. Det er det samme hav, uanset om det bringer os til bådens ræling eller vugger afsted.

Tvivl udelukker ikke troen, og troen udelukker ikke tvivlen. De går side om side – måske, ja, forhåbentlig "på vandring mod tone C" (Tomas Tranströmers digt "C-Dur") (CGH)

Referencer:

- I Tomas Tranströmers digt "C-Dur" begynder alle spørgsmål at synge om Gud, og et dirrende kompas er rettet mod tonen C. I et øjeblik er al tvivl væk og det er let.
- Johannesevangeliet kapitel 20 vers 24-29. Fortællingen om disciplen Thomas, der er den evangeliske personificering af tvivlen.
- Markusevangeliet kapitel 4 vers 35-41 er fortællingen om en båd, der holdes oppe trods manglende tro.
- Kunsthistorien er rig på billeder af båden i havsnød f.eks. Sven Havsteen-Mikkelsen "Jesus stiller stormen", 1984.

4. Skammens blik

"Og han gik udenfor og græd bitterligt"

Matthæusevangeliet kap. 26, vers 75

Før hanen galer vil du fornægte mig tre gange. Episoden foregår langfredag og ordene falder lige før Peter skammer sig ved at dække over sin relation til Jesus. Skam er erkendelsen af et menneskes skrøbelighed. "Har du mig kær?", spørger Jesus Peter, efter opstandelsen (Joh. 21, 17). Igen bedrøves Peter, men bliver løftet op og ud af Jesu kærlige og tilgivende blik. Bevægelsen går fra det skjulte til det åbne, fra det individuelle til det fælles, fra langfredag til påskemorgen. Det betyder noget, hvordan vi ser på hinanden. Skal vi lade skammens blik få magten? (MLO)

Uddybende:

Peter hedder egentlig Simon. Han er fisker og har et godt liv, men da han møder Jesus, forlader han alt og følger ham (Mat. 4, 18). Peter er disciplen, der fornægter Jesus langfredag. Han bliver apostlen og den kristne kirkes første leder, ligesom han ofte er eksemplet på den tvivlende menneske.

Referencer:

- Skam: "at dække til"; at gøre nogen eller noget usynligt
- Skammekrog, skamlæber, skamstøtte
- "Jeg hørte dig i haven og blev bleg og forfærdiget og så gemte jeg mig" (Adam til Gud i 1. Mos. kap. 3, 10)
- Lene Kaaberbøl: Skammerens datid. Dina der har arvet sin mors evne til at skamme, dvs. at se folks skam, når hun ser dem i øjnene.
- Den norske ungdomsserie Skam
- Salman Rushdie: Skam (1983)

5. Faderens blik

"Mit barn, du er altid hos mig og alt mit er dit"

Lukasevangeliet kap. 15, vers 31

Fædre er af så mange slags. Der er de fædre der har store ru hænder og uglet hår og de fædre, der kommer med slips og blanke sko. Der er de fædre, der ligger på alle fire og leger dinosaur, og de fædre der puffer en i ryggen og siger: Det skal nok gå. Nogle fædre er hønemødre, nogle ler løbende og andre siger næsten ingenting. Fædre er af så mange slags.

Og så er der den her far: En far modtager sin skamfulde hjemvendte søn med en omfavelse. Han klæder ham i kærlighed og siger til sin anden søn:

Der er noget, jeg ikke ville give dig, det gælder også mit liv. (CGH)

Referencer:

- Forskellige faderskikkelser i litteraturen:
 - Jens Blendstrup "Gud taler ud",
 - Astrid Lindgren "Emil fra Lønneberg",
 - Ole Lund Kirkegaard "Gummi Tarzan",
 - Martin Andersen Nexø "Pelle Erobreren"
- Den yngste søn tror, at han skal gøre sig fortjent til faderens kærlighed. Derfor går han og gentager for sig selv hele vejen hjem, at han ikke er værdig til at kaldes faderens søn. Det viser sig ved ankomsten, at faderens kærlighed ikke er afhængig af, hvad sønnen gør eller siger, den gives ufortjent.
- DDS 365 handler om "den ufortjente kærlighed".

Timelines og roller

De ti timelines – improforlæg – skal opfattes som fleksible forlæg. Du kan vælge at arbejde med dem som de står her, men de er ikke tænkt som 1:1.

De er nedfældninger af hvad vi gjorde i KORIMPROJEKT2019, men hvis noget andet vil fungere bedre for jer end det foreslåede, så er der rig mulighed for at variere alt andet end soundscapet. Du kan sige og bytte teksten ud, hvis du har en anden tekst, som du gerne vil spille med soundscapet! Du kan tilføje ekstra roller, udskifte "kor" med "stopdans" osv. (se "Øvelser", side 27)

Hvert "blik" er nedfældet som en skematisk tabelform – ingen noter.

Tabellen definerer:

Vandret: handlingsforløb, musik, udvikling, overgange, slutning

Lodret: Roller og tidskoder (vejledende cirka-tider)

Rollerne i indeværende materiale er "soundscape", "kor" og "solist". De kan fint suppleres lokalt rundt omkring med ens eget instrumen-

tarium, ens egne "legekammerater" – orgel, flygel, menighed, træstekoviolin etc.

Hvis man supplerer, er det en god idé at det gøres med "levende musik" da soundscapet allerede har pladsen som det gengivede.

Der er stræbt størst mulig enkelhed i udformningen, for at koret skal kunne lære sin timeline udenad og optræde uden papir. *Det er & omega at der synges udenad. Smid papiret og skab det frirum – det lille "Wunderkammer" – som åbner relationen mellem kor og publikum.*

Opdag hvad der sker med intonation og rensyngning, når der ikke er papir mellem kor og korleder.

Synssansen er altdominerende. Når vi synger udenad, giver vi øjet en fridag så øret bedre kan høre.

Soundscapets rolle

Med soundscapet får koret et lydligt landskab at bevæge sig rundt i. En ekstra kammermusikals makker.

Det er vigtigt at betragte soundscapet som en aktiv medspiller, selv om det er lyd der kommer ud af højttalere. For det er herfra koret får

Øvelser

- lege og veje for korimproen

Børn lærer gennem leg. Det gør voksne også – f.eks. når de går til kor. Legen er en vej ind i verden. Den bor i os og fører os gennem spændingsfeltet mellem det abstrakte og det konkrete, mellem fantasi og læring. Som korleder må man hele tiden opfinde lege og veje som kan hjælpe musikken og teksten på plads i korsangerne så udtrykket er klart og troværdigt for publikum.

Mange af musikkens basale bevægelser kan genfindes i børnelege, sanglege og spil. Imitation og fuga er en slags "Kongens efterfølger". Melodidannelse og trinanalyse er en slags "Hinkerude", hvor hop mellem tallene skaber melodier, intervaller og rytmer. Og en kompliceret modulations- eller udviklingsdel kan sammenlignes med "Kluddermor", hvor kluddermorens idé kommer ind og rydder op i "kaos" og så at sige samler alle kræfter om en ny retning, et nyt tematiske arbejde.

Leg er en genial kodesamling, en hurtig genkendelig fælles forståelse. Når først man kender reglerne, kan en umiddelbar oplysning af selv komplicerede mønstre berolige allerede når man ser eller hører legens navn – ofte uden nærmere forklaring.

De følgende øvelser må forstås som inspiration. Som lege og veje til et medskabende korarbejde.

Det er ikke læresætninger eller modeller.

For lige som de ti improforlæg og seksible forlæg og nedfældninger af hvad vi gjorde i KORIMPROEN 2019 (se afsnittet "Timelines og roller" side 22) er øvelserne her tænkt som variable i forhold til det givende soundscape.

Øvelserne skal gerne give parathed og frimodighed samt forbedre personale hukommelse og korets intonation.

Øvelserne I-VIII tager udgangspunkt i forskellige lege - fysiske bevægelser oversat til musik, kan man sige.

Øvelserne IX-X er veje til at få fat i alle de frie melodier der ligger gemt i stemmen.

Øvelserne griber mange gange ind i hinanden og understøtter hinanden.

Begynd f.eks. med at prøve nogle af dem ved korets opvarmning og indlæg over tid et fast afsnit i hver korprøve der "øver hørelære" og byg gradvist op til en udenads-impro med soundscape og det hele!

Der kan helt sikkert opfindes hundredvis af andre lege, så det er bare om at komme i gang. Mange gange kommer idéerne fra sangerne selv, og så kan det være op til korlederen at formulere idéen videre til en farbar vej eller metode.

Måske gøre den til en leg med et navn vi alle kender - til en let aflæselig genvej til målet.

Arbejdsform

I KORIMPROJEKT2019 blev alle ti bibelsentenser givet samtidig, og ret hurtigt herefter fastlagdes datoer for de søndage hvor de ti improvisationer skulle afprøves. I alt ti højmesser indenfor fem måneder. Der er samarbejdet med fire forskellige prædikanter og sangerholdet har bestået af SSATB + spillende træner/korleder (Baryton) og lidt udskiftning med ekstra S + A. Som oftest har holdet været SSATBB. Det er voksne professionelle og semiprofessionelle sangere. Kun en af dem havde arbejdet med improvisation før dette projekt.

I begyndelsen af projektet blev der holdt 2 x 2 timers prøve hvor alle skyde sig ind på idéer, gennemgå nogle af øvelserne og forventningsafstemme forløbet.

Herefter har det typiske forløb for en ny improvisation såsom trent sådan her ud:

Korleder afleverer timeline udkast med ørker og diverse lyde, tonearter, cues, inddelinger til komponist en uge før "impro-dag". Komponist afleverer udkast til soundscape ca. fire dage før "impro-dag". Soundscape afprøves i kirkerummet og rettes til. Koret får soundscape, timeline + nogle få instrukser fredag før højmassen for at give sangerne mulighed for at lytte sig ind på noget hjemmefra.

Søndag morgen er der 30 minutters korprøve i kirkerummet + 15 minutter i en sal ved siden af.

De 30 minutter bruges typisk til:

- gennemgå forløbet, former, principper, tekstfortolkning
- bliv fortrolig med tonalitet (syngeskalaer etc.)
- læne sig udenad på rytme, som talekor eller hvad timelinen nu end opfordrer til
- øve form udenad
- rekvirere cues og øve overgange mellem afsnit

Flere af ovennævnte punkter tales igennem mens vi lytter os ind på soundscape, der afspilles i kirkens højtaleranlæg (samme som bruges til tale).

Særligt fokus kan ligge på at optimere timing mellem forsanger/ eftersangere, timing mellem afsnit, samt rytme- og pulssikkerhed i forhold til soundscape.

Så øves hele forløbet, og samtidig hermed aftales koreografi/opstilling. Koret "går musikken".

Vi slutter med 15 minutters prøve i en prøvesal uden mulighed for at køre soundscape. Her gennemgås de samme ting igen, inden vi går tilbage i kirkerummet for at holde "sangværksted" med menigheden. Det er en tradition i Lindevang Kirke, at man kan komme et kvarter før højmassen og øve salmer m.v. med kor, organist og præst. Men det er en anden sag.

Opsamling

- erfaringer og reaktioner

Arbejdet med korimprovisation som fornyelse af højmessens musik har affødt mange reaktioner.

En del af dem har at gøre med den bevægelse vi har set gennem en årrække nu; at kirkemusikken i stigende grad flytter sig rent fysisk fra at komme oppefra og bagved menigheden til også at udspille sig ned på gulvet foran menigheden. Hvis placeringen 'oppe' skal illustrere "Himlens musik" og indgyde ophøjethed, må man sige at kirkemusikken i disse år bliver stadig mere "Himlen på jord". I alle dele af landet er fundet lyder et ønske om nærvær og tryghed. Måske er det også det vi ser i musikkens omplacering i kirkerummet? Kan man sige sig selv at fastholde det højtidelige side om side med nærværet?

Højmissen er menighedens. Derfor skal menigheden være centralt placeret og engageret i fortællingen og den liturgiske forløb. Mange kirkerum er der en helt naturlig arkitektur mellem alter og mellembillede og orgelfacade og med menigheden placeret centralt i samspillet mellem ord og toner.

I KORIMPROJEKT2019 konkluderer vi også af ord og toner. Her er man omgivet af et rum der lyder fra kirkens højtaleranlæg rundt om i kirken samtidig med at koret bevæger sig syngende rundt i rummet. Identifikationsmomentet er ikke til at tage fejl af. Det er endog meget stærkt og skal bruges med omtanke. Erfaringerne fra KORIMPROJEKT2019 siger bl.a.:

– Korets koreografi skal være beskrevet i det tekstlige forlæg og hjælpe et tydeligt indhold på vej. Ellers kan den virke påtaget og bryde gudstjenestens sammenhæng som et "koncertindslag".

– Hver sang skal have sin tid.

– Hvis man ligger med et nodepapir foran sig har koret bedre muligheder for at udstråle det der synges om. Et kæmpe aktiv for hele "den liturgiske samtale" som hele kirken styrkes på det auditive.

– Den direkte øjenkontakt fra en sanger til en kirkegænger skal overvejes ret nøje, når koret går rundt i rummet og synger. Korets lyd går tæt på folk i kirken, når man er så tæt på hinanden. Det er vigtigt at tænke på, at kirkegængere møder ind med mange forskellige ståsteder og med meget forskellige behov for at "føle sig set" eller "få lov at være i fred". Igen, lad for en gangs skyld det auditive komme før det visuelle – øre før øje. Instruer koret om at synge til fikspunkter ved siden af eller over den enkelte kirkegænger.

Her taler vi i virkeligheden om noget ret centralt i kirkemusikerens rolle. Hvordan balanceres det personlige/relationelle i forhold til dét "at være et instrument for noget uden for en selv"?